

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІАКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Вищого навчального закладу
Укоопспілки «Полтавський університет
економіки і торгівлі»
18 квітня 2019 року № 88-Н

Форма № П-2.03

Кафедра туристичного та готельного бізнесу

ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
**«Туристичний потенціал
економіки регіонів України
(Регіональна економіка.
Туристичні ресурси України)»**

з підготовки здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Галузь знань	24 Сфера обслуговування <i>(код і назва)</i>
Спеціальність	242 Туризм <i>(код і назва)</i>
Спеціалізація (за наявності)	- <i>(код і назва)</i>
Освітня програма	Туризм <i>(назва)</i>

Полтава 2019 рік

Укладач програми:

Карпенко Н. М, доцент кафедри туристичного та готельного бізнесу Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі».

Рецензенти програми:

Лиман С. І., д. і. н., професор, професор кафедри туристичного бізнесу та країнознавства Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

Поворознюк І. М., к. е. н., доцент, завідувач кафедри технологій та організації туризму і готельно-ресторанної справи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Програму навчальної дисципліни
схвалено і обговорено на засіданні
кафедри туристичного та готельного
бізнесу

Протокол засідання кафедри
від 27 серпня 2019 р., № 1

Завідувач кафедри
туристичного та готельного бізнесу
д.е.н., професор _____ Г. П. Скляр
(підпис)

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми «Туризм»,
к.е.н. _____ Ю. В. Карпенко
(підпис)

ПОГОДЖЕНО:

Голова науково-методичної ради,
д.е.н., професор
_____ Н. С. Педченко
(підпис)

КОРОТКА АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Туристичний потенціал економіки регіонів України (Регіональна економіка; Туристичні ресурси України)» розглядає теоретичні та практичні питання формування та використання туристичного потенціалу в Україні з урахуванням регіональної диференціації природних, історичних та соціально-економічних умов і факторів, з метою формування у студентів цілісного уявлення про ресурсні можливості регіонів в забезпеченні сталого розвитку як туристичної галузі так і всієї соціально-економічної системи.

Основна увага при вивченні дисципліни приділяється: ознайомленню зі структурою туристичного потенціалу та основними природними, соціально-демографічними та економічними чинниками його формування й розвитку в регіонах України; формуванню навичок оцінювання потенціалу туристичних ресурсів в Україні й регіонах та практичного застосовування принципів їх раціонального використання з метою забезпечення сталого розвитку.

Учебная дисциплина «Туристический потенциал экономики регионов Украины (Региональная экономика. Туристические ресурсы Украины)» рассматривает теоретические и практические вопросы формирования и использования туристического потенциала в Украине с учетом региональной дифференциации природных, исторических и социально-экономических условий и факторов, с целью формирования у студентов целостного представления о ресурсных возможностях регионов в обеспечении устойчивого развития, как туристической отрасли, так и всей социально-экономической системы.

Основное внимание при изучении дисциплины уделяется: ознакомлению со структурой туристического потенциала и основными природными, социально-демографическим и экономическим факторами его формирования и развития в регионах Украины; формированию навыков оценки потенциала туристических ресурсов в Украине и регионах и практического применения принципов их рационального использования с целью обеспечения устойчивого развития.

The course "Tourism Potential of the Economy of the Regions of Ukraine (Regional Economy; Tourism Resources of Ukraine)" examines

the theoretical and practical issues of the formation and use of tourism potential in Ukraine, taking into account the regional differentiation of natural, historical and socio-economic conditions and factors in order to form students' goals understanding of the resources of the regions in ensuring the sustainable development of both the tourism industry and the whole socio-economic system.

The main attention in the study of the discipline is paid to: acquaintance with the structure of tourist potential and the main natural, socio-demographic and economic factors of its formation and development in the regions of Ukraine; developing skills to assess the potential of tourism resources in Ukraine and the regions and to apply the principles of their rational use to ensure sustainable development.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Туристичний потенціал економіки регіонів України (Регіональна економіка; Туристичні ресурси України)» укладена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «Туризм» освітня програма Туризм, затвердженої наказом по університету від 22 березня 2019 р., № 60.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є закономірності та чинники формування й розвитку туристичного потенціалу економіки регіонів України.

Метою дисципліни є формування у студентів цілісного уявлення про туристичний потенціал території України; розуміння закономірностей та чинників, які впливають на його формування й розвиток; набуття умінь і навичок щодо оцінювання потенціалу туристичних ресурсів в регіонах країни та його раціонального використання.

Програмні компетентності відповідно до освітньо-професійної програми:

загальні: здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя (K02); здатність діяти соціально відповідально та свідомо (K03); здатність до критичного мислення, аналізу і синтезу (K04); прагнення до збереження навколишнього середовища (K05);

спеціальні, фахові, предметні: знання та розуміння предметної області та розуміння специфіки професійної діяльності (K15); здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (K16); здатність аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал територій (K17); здатність здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, уміння презентувати туристичний інформаційний матеріал (K24).

Програмні результати навчання відповідно до освітньо-професійної програми:

знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної

діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук (ПР02);

пояснювати особливості організації рекреаційно-туристичного простору (ПР04);

аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал території (ПР05);

проявляти повагу до індивідуального і культурного різноманіття (ПР14).

діяти у відповідності з принципами соціальної відповідальності та громадянської свідомості (ПР16);

приймати обґрунтовані рішення та нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності (ПР21).

Навчальна дисципліна є обов'язковою у відповідності до навчального плану.

Форма підсумкового контролю знань – ПМК, екзамен.

ПРОГРАМНИЙ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. Регіональна економіка

Тема 1. 1 Теоретико-методичні засади дослідження туристичного потенціалу регіону

Сутнісні характеристики та компонентний склад туристичного потенціалу регіону. Основні детермінанти туристичного потенціалу території. Чинники формування туристичного потенціалу: природно-географічні, історико-культурні, демографічні, соціально-економічні, екологічні. Оцінювання туристичного потенціалу території: методи, показники.

Тема 1.2 Регіональна економіка як наука про просторову організацію та розвиток територіальних соціально-економічних систем

Сутність понять: продуктивні сили, розміщення, територіальна організація, територіальна соціально-економічна система. Наукові концепції та теорії, що вплинули на розвиток сучасної науки про розміщення продуктивних сил та регіональний розвиток: географічний детермінізм, енвайронменталізм, класичні та сучасні теорії розміщення. Об'єкт та предмет науки. Практичне значення положень регіональної економіки для формування професійних компетенцій майбутніх бакалаврів з туризму.

Тема 1.3 Закономірності та фактори розміщення продуктивних сил та формування економіки регіонів

Сутність наукової категорії «закономірність розміщення продуктивних сил». Зв'язок основних економічних законів та закономірностей розміщення продуктивних сил. Фактори розміщення продуктивних сил. Техніко-економічні характеристики галузей та виробництв. Основні принципи розміщення продуктивних сил.

Тема 1.4 Регіон в структурі територіального поділу праці Сутність регіональної політики

Сутність поняття «регіон». Галузева та територіальна структура господарства регіону. Сучасна регіональна структура

національної економіки України. Сутність, мета та завдання регіональної економічної політики України. Механізм та засоби реалізації регіональної економічної політики України. Диференціація регіонів за рівнем розвитку продуктивних сил. Актуальні соціально-економічні та еколого-економічні проблеми регіонів в Україні та їх вплив на розвиток туризму. Депресивні регіони та роль туризму у відновленні їх соціально-економічного розвитку. Прогнозування та програмування соціально-економічного розвитку регіонів України. Державні та регіональні стратегії й програми розвитку туризму.

Тема 1.5 Природно-ресурсний потенціал регіонів як чинник їх соціально-економічного розвитку

Структура природно-ресурсного потенціалу України. Мінерально-сировинні ресурси: види, запаси, розміщення. Земельні ресурси: якість, стан та проблеми господарського використання. Водні ресурси: види, запаси, розміщення. Лісові ресурси: запаси, розміщення, використання. Природно-рекреаційні ресурси: види розміщення, використання. Ресурсозбереження як основний напрям вирішення проблем раціонального використання природно-ресурсного потенціалу України.

Тема 1.6 Демографічна та працересурсна ситуація в країні та регіонах, її вплив на розвиток туристичної галузі

Динаміка чисельності та розміщення населення України. Відтворення населення та його регіональні особливості. Працересурсна ситуація в Україні та її регіонах. Безробіття: сутність, причини, види, регіональні особливості. Державна політика зайнятості. Зайнятість у сфері гостинності та туристичному бізнесі.

Тема 1.7 Міжгалузеві господарські комплекси та регіональні особливості їх розвитку й розміщення

Сутність, структура та передумови формування міжгалузевих господарських комплексів. Паливно-енергетичний комплекс: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку й розміщення. Металургійний комплекс: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку й розміщення. Машинобудівельний комплекс: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку й розміщення. Хімічний комплекс: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку й

розміщення. Лісопромисловий комплекс: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку й розміщення. Агропромисловий комплекс: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку й розміщення. Транспортний комплекс: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку й розміщення. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку й розміщення комплексу з виробництва непродовольчих товарів народного споживання. Рекреаційний комплекс: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку і розміщення. Вплив галузевої структури господарства на формування туристичного потенціалу.

Тема 1.8 Міжнародні економічні зв'язки України та їх вплив на розвиток туризму

Сутність та види сучасних зовнішньоекономічних зв'язків України. Експортний потенціал регіонів України: сучасний стан, проблеми та перспективи його формування і використання. Сталій розвиток та інтеграція економіки України в сучасну світогосподарську систему. Роль ЮНВТО в розвитку міждержавних туристичних процесів.

Модуль 2. Туристичні ресурси України

Тема 2.1. Географічні аспекти формування туристичних ресурсів України

Зміст поняття «туристичні ресурси». Класифікація туристичних ресурсів. Географічне положення країни та основні географічні відомості про неї. Особливості природних умов та їх вплив на формування природної компоненти туристичного потенціалу. Туристичне районування України.

Тема 2.2 Клімат як туристичний ресурс

Вплив клімату на розвиток туризму. Медико-кліматична характеристика природних зон України. Кліматичні ресурси в санаторно-курортному лікуванні. Кліматичні рекреаційні ресурси регіонів України.

Тема 2.3 Рельєф та спелеооб'єкти України як туристичні ресурси

Вплив рельєфу на просторову диференціацію природних умов та розвиток рекреаційно-туристичних процесів. Рельєф як компонент пейзажу та його роль у формуванні позитивного психолого-естетичного рекреаційного ефекту. Територіальна диференціація орографічних умов в Україні. Роль гірських ландшафтів у розвитку туризму. Спелеоресурси України: розміщення, можливості використання.

Тема 2.4 Водні туристичні ресурси України

Види водних туристичних ресурсів. Чорне та Азовське моря як основні рекреаційно-туристичні об'єкти України. Рекреаційно-туристичне значення та використання річок України. Можливості розвитку річкового круїзу. Озера як туристичні ресурси. Штучні водойми України як об'єкти купально-пляжного відпочинку та оздоровчо-спортивної рекреації. Види водного туризму в Україні. Регіональні особливості використання водних туристичних ресурсів в Україні.

Тема 2.5 Біотичні туристичні ресурси України

Види біотичних туристичних ресурсів. Ліси рекреаційного призначення. Складові природо-заповідного фонду (заказники, пам'ятки природи та садово-паркового мистецтва, ботанічні та зоологічні сади, дендропарки, зоопарки, національні парки) України як об'єкти туристичного використання. Національні парки України: розміщення, використання у рекреаційно-туристичній діяльності. Фауна мисливських господарств. Екологічні вимоги у процесі рекреаційно-туристичного використання об'єктів природо-заповідного фонду.

Тема 2.6 Бальнеологічні ресурси України

Види бальнеологічних ресурсів. Лікувальні мінеральні води: види, запаси, розміщення, використання. Термальні джерела в Україні: розміщення, сучасний стан та перспективи використання. Лікувальні грязі: види, запаси, розміщення, використання. Інші види природних мінеральних лікувальних ресурсів України: озокерит, бішофіт, ропа солоних озер.

Тема 2.7 Історико-культурні туристичні ресурси України

Види історико-культурних туристичних ресурсів. Археологічні туристичні ресурси України. Архітектурні туристичні ресурси України. Пам'ятки історії та культури України. Об'єкти Світової спадщини ЮНЕСКО в Україні. Національна система туристсько-екскурсійних маршрутів «Намісто Славутича». Сучасні унікальні культурні та спортивні споруди. Етнографічні туристичні ресурси України. Подієві туристичні ресурси України.

Тема 2.8 Санаторно-курортне господарство України

Коротка історія виникнення та сучасний стан розвитку санаторно-курортного господарства в Україні. Бальнеологічні курорти України. Кліматичні курорти України. Грязьові курорти України. Сучасні проблеми та перспективи розвитку санаторно-курортного господарства.

Тема 2.9 Інфраструктурні туристичні ресурси України

Транспорт та транспортна інфраструктура. Готельне господарство. Ресторанне господарство. Туристичні підприємства. Підприємства з виробництва сувенірної продукції та товарів туристичного призначення. Система підготовки фахівців для туризму та сфери гостинності.

Тема 2.10 Туристичні ресурси Полтавської області

Природні туристичні ресурси Полтавської області. Історико-культурні туристичні ресурси Полтавської області. Засоби розміщування туристів та заклади громадського харчування в Полтавській області. Транспортна інфраструктура області як фактор формування туристичного потенціалу. Сорочинський ярмарок – подієвий ресурс національного значення. Курортне господарство Полтавщини. Регіональні туристичні магніти як база формування туристичного бренду регіону.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні

1. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування: монографія / О. О. Бейдик. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2001. – 395 с.
2. Голиков А. П. Регіональна економіка та природокористування. А. П. Голиков, О. Г. Дейнека, П. О. Черномаз: за заг. ред. А. П. Голикова. – К. : ЦУЛ, 2009. – 352 с.
3. Дадашев В. А. Регіональна економіка / В. А. Дадашев – К. : ЦУЛ. 2017 р. – 202 с.
4. Карпенко Н.М. Регіональна економіка: навч. посібник / Н. М. Карпенко. – Полтава : РВЦ ПУСКУ, 2007. – 299 с.
5. Коваль Я. В. Регіональна економіка: навчальний посібник / Я. В. Коваль, І. Я. Антоненко. – К. : ВД «Професіонал», 2005. – 272 с.
6. Корж Н. В. Управління туристичними дестинаціями : підручник / Н. В. Корж, Д. І. Басюк. – Вінниця : «ПП«ТД Едельвейс і К», 2017. – 322 с.
7. Лишиленко В. І. Регіональна економіка / В. І. Лишиленко – К. : ЦНЛ, 2009. – 384 с.
8. Любіцева О.О. Туристичні ресурси України : навч. посібник / О. О. Любіцева, Є. В. Панкова, В. І. Стафійчук. – К. : Альтерпрес, 2007. – 369 с.
9. Масляк П. О. Рекреаційна географія : навчальний посібник / П. О. Масляк. – К. : Знання, 2008. – 343 с.
10. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону : монографія / за заг. ред. В. Г. Герасименко. – Одеса : ОНЕУ, 2016. – 262 с.
11. Панкова Є. В. Туристичне краєзнавство: навчальний посібник. – 3-є вид., перероб. та допов. / Є. В. Панкова. – К. : Альтерпрес, 2009. – 352 с.
12. Паньків Н. М. Туристичне ресурсознавство : навч. посібник / Н. Паньків. – Львів : Український бестселер, 2011. – 238 с.
13. Система туристсько-екскурсійних маршрутів «Намісто Славутича». –К., 1997. – 264 с.
14. Смаль І. В. Туристичні ресурси світу / І. В. Смаль. – Ніжин : Видавництво Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, 2010. – 336 с.

15. Тараненко І. В. Регіональна економіка / І. В. Тараненко, О. В. Дашевська, С. С. Яременко, О. Г. Литвиненко, Т. С. Мішустіна, О. В. Охінько: за загальн. ред. І.В. Тараненко. – К. : Кондор, 2013. – 305 с.

16. Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія : навч. посіб. / Н. В. Фоменко. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 312 с.

Додаткові

17. Божко В. Д. Туристське краєзнавство : навчальний посібник / М. М. Поколодна, Л. Д. Божко; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2013. – 310 с.

18. Величко В. В. Організація рекреаційних послуг: навч. посібник / В. В. Величко. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2013. – 202 с.

19. Ковальська Л.Л. Оцінка конкурентоспроможності регіону : монографія / Л.Л. Ковальська. – Луцьк: Надстир'я, 2007. – 420 с.

20. Майстро С. В. Особливості державного управління рекреаційним туризмом України : монографія / С. В. Майстро, С. М. Домбровська. – Харків, 2017. – 198 с.

21. Модернізація туризмознавства: теорія і практика партнерства : монографія / [авт. кол.]; за заг. ред. Г. П. Скляра. – Полтава : ПУЕТ, 2015. – 372 с.

22. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону: монографія / за заг. ред. В. Г. Герасименко. – Одеса: ОНЕУ, 2016. – 262 с.

23. Просторова організація туристично-рекреаційної сфери регіону: монографія / За загальною редакцією д.е.н., проф. В. В. Папп. – Мукачево: Редакційно-видавничий центр МДУ, 2016. – 268 с.

24. Пушкар Б. Т. Територіальна організація рекреаційного господарства регіону / Б. Т. Пушкар, З. М. Пушкар. – Тернопіль: Вектор, 2014. – 196 с.

25. Руденко В. П. Географія природно-ресурсного потенціалу України: у 3 част. : підручник / В. П. Руденко. – Чернівці : Чернівецький національний університет, 2010. – 552 с.

26. Рутинський, М. Й. Географія туризму України : навч.-метод. посіб. / М. Й. Рутинський ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 160 с.

27. Ткаченко Т. І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу: монографія / Т. І. Ткаченко. – 2-ге вид., випр. та доповн. – К. : КНТЕУ, 2009. – 463 с.

Електронні ресурси

28. Всесвітня туристична організація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www2.unwto.org> (дата звернення 23.08.2019).

29. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо організації оздоровлення та відпочинку дітей, збереження мережі дитячих оздоровчих закладів: Закон України від 04.09.2008 р. № 2081-19. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2081-19> (дата звернення 11.08.2019). – Назва з екрана.

30. Про деякі заходи щодо розвитку туристичної та курортно-рекреаційної сфер України: Указ Президента України від 11.03.2003 р. № 207/2003. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/207/2003> (дата звернення 14.08.2019). – Назва з екрана.

31. Про екологічну мережу України: Закон України № 1864-IV від 24 червня 2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1864-15> (дата звернення: 17.08.2019).

32. Про затвердження Загального положення про санаторно-курортний заклад: Постанова Кабінету міністрів України від 11.07.2001 р. № 805. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/805-2001-%D0%BF> (дата звернення 20.08.2019). – Назва з екрана

33. Про затвердження переліку населених пунктів, віднесених до курортних: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.1996 р. № 1576. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1576-96-%D0%BF> (дата звернення 13.08.2019). – Назва з екрана.

34. Про затвердження Порядку створення і ведення Державного кадастру природних лікувальних ресурсів: Постанова КМУ від 26.07.2001 р. № 872 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua> (дата звернення: 13.08.2019). – Назва з екрана.

35. Про курорти: Закон України від 05.10.2000 р. № 2026-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2026-14><http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 13.08.2019). – Назва з екрана.

36. Про оздоровлення та відпочинок дітей: Закон України від 04.09.2008 р. № 375-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/375-17> (дата звернення 30.08.2019).

– Назва з екрана.

37. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. № 1264–ХІІ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1264-12> (дата звернення: 01.08.2019). – Назва з екрана.

38. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16.06.1992 р. № 2465-12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12> (дата звернення 15.08.2019). – Назва з екрана.

39. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 р. № 324/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show /324/95-%D0%B2%D1%80](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80) (дата звернення 15.08.2019). – Назва з екрана.

40. Про Червону книгу України: Закон України № 3055-III від 7 лютого 2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3055-14> (дата звернення: 7.08.2019).